

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Рівне – 2018

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 30. – Рівне: РДГУ, 2018. – 241 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 10 від 30 листопада 2018 р.*

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

8. Poliarush S. Rozrobka problemy derzhavnogo pikluvannya y blahodiinosti v ukrainskii istoriohrafii kintsia XIX – pochatku XX stolittia / Svitlana Poliarush // Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzh. ped. u-tu im. V. Vynnychenka. – Seriya: Istorychni nauky. – 2014. – Vyp. 19. – S. 231–236.
9. Savranska N. O. Etyko-filosofskyi analiz blahodiinosti / N. O. Savranska. – Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kand. filos. nauk: 09.00.07 – etyka. – Kyiv, 2008. – 15 s.
10. Semenov Yu. Myr – systemnyj podhod / Yu. Semenov. – Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: http://scepss.ru/library/id_1086.html – Nazva z ekranu.
11. Serbaliuk Yu. V. Blahodiini orhanizatsii ta yikh rol v zdiisnenni sotsialnoi opiky v XIX – na pochatku XX st. / Yu. V. Serbaliuk // Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho nats.u-tu im. Ivana Ohienka. – Seriya: Sotsialno-pedahohichna. – 2015. – Vyp. 24. – S. 163–173.
12. Smelzer N. Sotsyolohyia / N. Smelzer / Pod red. V. A. Yadova. – M.: Fenyks, 1994. – 688 s.
13. Smyrnov S. A. Tendentsii relihiinoi sytuatsii v Ukraini / S. A. Smyrnov // Khrystyianstvo i kultura: istoriia, tradytsii, suchasnist. Zbirnyk naukovykh prats. – Poltava, 1998. – S. 156–158.
14. Stelmakh S. Istorychna nauka v Ukraini epokhy klasychnoho istoryzmu (XIX – pochatok XX stolittia) / S. Stelmakh. – K. : Akademknyha, 2005. – 274 s.
15. Sorokin Pitirim A. Society, culture, and personality: their structure and dynamics. A system of general sociology. Cooper square publishers, inc. / Pitirim A. Sorokin – New York, 1962. – Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: <http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=94476772>. – Nazva z ekranu.

УДК [94:008]:001.102(477.4)«18/19»

Олена Прищепя

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ В ПРИШВИДШЕННІ ТЕМПІВ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ПОВІТОВИХ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Стаття присвячена з'ясуванню ролі інформаційного чинника в пришвидшенні пульсації культурного життя у повітових містах та містечках Правобережної України на межі ХІХ–ХХ ст., яке на порядок поступалося губернським центрам регіону – Києву, Житомиру, Кам'янець-Подільському.

Найбільше уваги приділено з'ясуванню, якими шляхами преса (передусім газети) потрапляла до містян – передплата, наявність періодики в міських публічних та громадських бібліотеках, торгівля вроздріб.

Стверджується, що низькі платоспроможність та рівень грамотності містян гальмували масове поширення періодичних видань, до того ж основні споживачі цього культурного продукту – міська інтелігенція, не перевищувала 2,5% мешканців міст. Поширення преси формувало усвідомлення містянами приналежності до імперського культурного простору й водночас власну міську ідентичність.

Ключові слова: місто, містечко, Правобережна Україна. Російська імперія, інформація, преса.

In modern Ukrainian urban studies, the towns of the Southwest of the Russian Empire (the territory of Right-Bank Ukraine) make a separate research object. It is focused on various aspects of urban life: economics, social structures, demography, and municipal authorities. Within the studies of local history and historical regional studies, the research of the cultural space of the region, of its towns in particular, is becoming widespread. However, in the historiographic palette of Ukrainian urban studies, yet there are no works, which cover the problems of forming of the educational and cultural environment of the provincial towns of Right-Bank Ukraine as a space of spiritual interaction and mutual influence generated by numerous human relationships. In addition to the human factor, educational and cultural institutions (libraries, bookstores, printing houses, museums, theaters, public associations, etc.) influenced the formation of this environment. At the turn of the 19th and 20th centuries, information communications were one of the factors influencing educational and cultural environment. Postal services, telegraph, and press had important roles to play. Regarding the press, at the beginning of the 20th century, in addition to the metropolitan and provincial periodicals, district towns of Right Bank Ukraine had their own press – newspapers, magazines, newsletters, and calendars.

The purpose of the article is to define the role of the informational factor in accelerating the cultural life in the district towns of Right-Bank Ukraine at the turn of the 19th – 20th centuries. This role was less important than in the provincial centers of the region – Kyiv, Zhytomyr, and Kamianets-Podilskiyi.

In the article, the greatest attention has been paid to clarifying the issue of how townspeople could get the press (first of all, newspapers): subscription, the availability of periodicals in town public libraries, and retail trade.

The article argues that the low solvency and literacy rates of townspeople were hindered the mass distribution of periodicals; besides, the main consumers of this cultural product, urban intellectuals, did not exceed 2.5% of town residents. The spread of the press formed the awareness of townspeople of belonging to the imperial cultural space and, at the same time, own urban identity.

Key words: city, town, Right-Bank Ukraine, Russian empire, information, press.

В сучасних вітчизняних містознавчих студіях окремих дослідницький об'єкт складають міста Південно-Західного краю Російської імперії (територія Правобережної України), сфокусовані на різних сторонах міського життя: економіці, соціальних структурах, демографії, муніципальній владі тощо [11; 12; 13; 16; 24].

В рамках локальної історії та історичного краєзнавства в ракурсі міської історії набуває поширення дослідження культурного простору зазначеного регіону, і зокрема його міських поселень [21; 22]. Однак в історіографічній палітрі містознавства усе ще відсутні праці, які б охоплювали проблеми формування освітньо-культурного середовища повітових міст Правобережної України як простору духовної взаємодії і взаємовпливів, породженого численними людськими взаєминами. Окрім людського фактору у його формуванні були задіяні навчальні заклади, культурно-просвітницькі установи (бібліотеки, книгарні, друкарні, музеї, театри, громадські товариства тощо). На рубежі XIX – початку XX ст. одним із чинників освітньо-культурного довкілля виступають інформаційні комунікації, поміж яких важлива роль відводиться пресі, зокрема столичній та губернській, до якої на початку XX ст. долучається ще й провінційна періодика – газети, журнали, бюлетені, календарі.

Метою статті є з'ясування ролі інформаційного чинника в пришвидшенні пульсації культурного життя у повітових містах Правобережної України на межі XIX–XX ст., яка на порядок поступалася губернським центрам регіону – Києву, Житомиру, Кам'янець-Подільському.

В умовах усе відчутнішої модернізації міського життя в останнє десятиліття пізньої імперської доби важливого значення набувала поінформованість містян про різні сторони життя Росії та про події за її межами. Вона поширювалася через книжкові канали комунікацій, навчальні заклади, театральні дійства тощо. Як в інтересах власного бізнесу, так і для задоволення потреб культурного порядку зростає інтерес у містян до поточної інформації, пов'язаної з конкретним містом, чи то окремо взятою губернією.

Жити в модерному місті означало бути мобільнішим, володіти ширшим баченням і розумінням навколишнього світу. А це вже вимагало від міського жителя не лише елементарної грамотності, а й зацікавлення виходом у світ друкованих видань довідкового і рекламного характеру на кшталт календарів, путівників, адресних і пам'ятних книжок по містах та губерніях Південно-Західному краю [27; 4; 31], звички до перегляду оголошень та ознайомлення з театральними афішами. Стосовно останньої зауваги, то досвід Луцької міської думи ілюструє, що в інтересах покращення зовнішнього вигляду міст та ширшої поінформованості їх мешканців муніципальна влада повітових міст переймалися облаштуванням спеціальних вітрин для оголошень, запозичуючи цю новацію від губернських міст [8, арк. 65]. Самовільне розклеювання на будинках та огорожах театральних афіш й різного роду оголошень спонукало на початку XX ст. міські думи й інших повітових міст Правобережжя до виготовлення спеціального обладнання, на якому можна було їх розмістити, та упорядкування спеціальних громадських місць [7, арк. 146]. З часом органи муніципальної влади відпрацювали механізм отримання доходу за оренду таких місць, де підприємливі містяни могли звести спеціальні кіоски для розміщення оголошень й театральних афіш, чи то будок/кіосків для продажу газет [32, арк. 704 зв.]. А ще практикувалося, як то у Рівному 1912 року, виділяти кошти з міського бюджету на спорудження кіосків, а потім передачу вже готових торговельних точок в оренду [31, арк. 36].

Поміж культурних практик міського населення набувало поширення листування, яке також розширювало межі поінформованості адресатів про перебіг життя в Російській імперії, у своїх губерніях, чи то містах. Безперечно, важливу роль при цьому відігравала злагоджена робота закладів поштового відомства. Від 80-х рр. в поширенні інформації поміж містян стає задіяний новий вид зв'язку – телеграф, а на початку XX ст. спілкування через телефонний апарат стає реальністю культурного побуту заможних містян і правобережної глибинки [30, арк. 26].

І все ж поміж засобів зв'язку робота пошти залишалася визначальною. Зростаючий потік кореспонденції містян, до якої належали як закриті, так і відкриті листи, бандерольні відправлення, посилки, грошові перекази й цінні папери, періодичні видання спонукав заклади поштового відомства працювати інтенсивніше, дбаючи про професійний рівень працівників, координувати свою роботу із

залізничним транспортом. Про те, що швидкість передачі інформації набувала першорядного значення засвідчує той факт, що чимало поштових відділень вже в 1912–1913 рр. намагалося відправляти отриману кореспонденцію кур'єрськими й швидкими потягами, нехтуючи правилом використовувати насамперед спеціальний поштовий рухомий склад [9, арк. 18].

Для окремих міст дніпровського Правобережжя вже була звичною й спеціальна поштова міська служба, яка займалася доставкою внутрішньої кореспонденції [29, арк. 20 зв.]. Статистичні дані про поштові перевезення фіксують на межі XIX–XX ст. зростання потоку листування [23, с. 257]. Особливо стрімко зростала частка відкритих листів (це могли бути поштові художні листівки, картки з краєвидами міст тощо). Щоправда, якщо це нововведення з'явилося в Російській імперії на початку 70-х рр., у мешканців Києва, а згодом й повітових міст та містечок українських правобережних губерній воно набуло популярності вже на початку XX ст. [18, с. 408; 5, с. 134–136; 35, с. 7].

Добре ця справа була поставлена у Вінниці. Як стверджує вінницький краєзнавець Ігор Лановий, великим попитом тут користувалися поштові листівки зі світлинами цього повітового міста та краєвидами інших подільських міст. З метою його задоволення і відповідно отримання грошового прибутку до видання поштових листівок долучилося декілька власників вінницьких книжкових магазинів, поміж яких найуспішніше цим бізнесом займався книгар В. Райхер [19, с. 530].

В останнє десятиріччя імперської доби торгівля бланками відкритих листів, подекуди поєднана з торгівлею нотами, календарями та іншою супутньою друкованою продукцією, набула поширення по всьому міському простору Правобережжя. Під час ревізії інспектора друкарень і книжкової торгівлі м. Києва О. Нікольського, проведеного ним 24 жовтня – 8 листопада 1911 р. у семи міських поселеннях Київської та одному (Вінниця) Подільської губерній, було зафіксовано 19 закладів торгівлі бланками відкритих листів (не рахуючи тих, де торгували ще й іншою друкованою продукцією). Найбільше їх розміщувалось у Вінниці – аж сім [33, арк. 15 зв.–23].

Важливим каналом поширення інформації поміж містян виступала ще й періодика, передусім газетна. Характеризуючи газету як культурний продукт «друкованого капіталізму», Бенедикт Андерсон надавав їй значення в конструюванні важливого соціального механізму, дією якого можна пояснити утворення національних спільнот, розселених на чималому просторі, до того ж об'єднаних у якості публіки ще й корисливістю видавців [1, с. 14]. У фокусі нашого дослідження газетна періодика, передусім місцева, була напряму задіяна у формуванні міської ідентичності мешканців провінційних міст Правобережної України.

Періодичні видання потрапляли до мешканців міст різними шляхами. Зокрема, столичну і губернську періодику виписували публічні, громадські, приватні бібліотеки провінційних міст. Ті, хто працював у навчальних закладах, державних установах, органах міського самоврядування могли користуватися періодичними виданнями, які по підписці отримували їхні установи [31, арк. 36].

Чи переймалися особисто містяни провінційних міст Правобережної України передплатою столичних, чи то губернських періодичних видань? Зауважимо, що тут важила не лише наявність відповідних матеріальних статків, а й сформована звичка до регулярного читання газет і журналів. Вважаємо, що до числа поціновувачів газетної періодики можна віднести коло освічених і заможних осіб, яке, з огляду на зростання можливостей містян отримати освіту, таки розширювалося.

За розрахунками Т. Каросвої лише 3,8%–4,3% населення Подільської губернії за рівнем платоспроможності могли дозволити собі купувати книжки [17, с. 70]. Міркуємо, що відсоток осіб, які могли купувати газети, був на порядок нижчий, оскільки для того, щоб виробилася звичка читати періодику регулярно, потрібен був час, адже масове поширення газет і журналів поміж міських жителів тільки започатковувалося. Як згадував колишній мировий суддя Подільської губернії І. М. Захар'їн (Якунін), наприкінці 80-х рр. в заштатному місті Хмільнику, окрім нього, проживало ще троє осіб із університетською освітою. Один із них – судовий слідчий, «не читав ни одной газети, кроме официального отдела в «Правительственном вестнике», который высылался ему, как обязательному подписчику» [14, с. 300]. Можна стверджувати, що такий спосіб переробки інформації, як читання періодики, поміж містян в останнє десятиріччя імперського періоду був притаманний у першу чергу представникам інтелігенції, відсоток якої у провінційних містах не перевищував 2,5%.

Про те, що на початку другого десятиріччя XX ст. читання столичної та губернської періодики набувало поширення поміж містян, засвідчує зростання кількості місць, де можна було оформити передплату, і відповідно числа задіяних у цьому процесі осіб, для яких подібного роду підприємницька діяльність, поєднана безпосередньо з торгівлею газетами, слугувала джерелом їх фінансового забезпечення. У такій ролі виступали власники окремих книгарень, про наміри яких долучитися до передплатної кампанії могли оповіщати рекламні оголошення, виставлені у вітринах їх торговельних закладів [2, с. 454]. Прикметно, що приватних торговців періодичними виданнями і відповідно організаторів передплати вже можна було зустріти не лише у повітових містах (подекуди, як от у

Луцьку аж чотирьох осіб), а й у містечках. Поміж останніх 1913 року такою діяльністю займалося щонайменше одна-дві особи у Богуславі, Чорнобилі на Київщині, Славуті, Судилкові, Радзивиліві, Полонному, Іскорості, Аннополі, Волочиську на Волині, Тульчині, Шаргороді, Дунаївцях та заштатному місті Хмільнику на Поділлі [3, с. 537–1059].

Фіксувалися спроби редакцій окремих одеських газет наприкінці XIX ст. відкрити свої контори у повітових містах Поділля, зокрема, у Вінниці, Проскурові та Могилеві-Подільському, і відповідно, розгорнути на їх базі передплатні кампанії, приймати приватні оголошення для опублікування, торгувати власною газетною продукцією. А от на Волині редакторів популярної газети «Киевское слово» А. Я. Антоновичу, до того ж відомому професору університету св. Володимира, у відкритті офісу для прийому кореспонденції й підписки на газету відмовили навіть в губернському центрі. Волинський губернатор аргументував це рішення незначним числом осіб, які б виявили бажання отримувати це видання, тому, на його думку, охочі могли оформити передплату в поштових відділеннях, чи то книгарнях [28, арк. 7].

Зауважимо, що в останнє десятиліття імперської доби до передплати на періодичні видання активно підключилися міські поштові відділення, склавши конкуренцію приватним особам. До слова, чиновників поштово-телеграфних відділень преміювали у тому разі, якщо передплата на вітчизняні періодичні видання проходила через їхні руки, тому вони особисто були зацікавлені в зростанні обсягів цієї поштової операції [10, арк. 17].

Хоча торгівля періодичними виданнями урздріб була дозволена по всій території Російської імперії ще від середини 60-х років [6, с. 469], такий спосіб її поширення увійшов до повсякденного життя повітових міст та містечок Правобережжя лише після Революції 1905 року. Придбати періодику можна було у спеціально обладнаних кіосках за офіційним дозволом займатися цим видом підприємницької діяльності. Приміром, в Черкасах у 1911 р. таких нараховувалося аж три. Торгівля газетами опанувала і простір залізничних вокзалів, і навіть міських вулиць. Подекуди намітилася торговельна спеціалізація періодичними виданнями, що засвідчувало про зростання попиту на окремі види друкованих видань. Зокрема, один із торговців у Бердичеві займався винятково розповсюдженням журналів мод [33, арк. 17 зв.].

Поміж періодики столичних міст – Санкт-Петербурга та Москви, й губернської преси, яка торувала дорогу до мешканців провінційних міст Правобережної України із Києва, Житомира й Кам'янець-Подільського, а то й Одеси, найчастіше до їх домівок усе ж потрапляли київські й одеські видання, зважаючи на пріоритети економічних і культурних зв'язків із цими найбільшими українськими містами [6, с. 482].

Які матеріали, розміщені на шпальтах столичних і губернських газет могли привернути найбільшу увагу провінційних читачів? Оформлені у різних жанрах статті, звіти, репортажі, інтерв'ю тощо з усталеною періодичністю (щоденно, чи декілька разів на тиждень, а чи щонеділі) знайомили читачів з інформацією, яка фіксувала модернізаційні зміни, а то й застій у різних лакунах суспільно-політичного, економічного, культурного життя Російської імперії. Викликали інтерес у читачів й новини зарубіжжя.

Усталена мережа залізниць, використання нових засобів зв'язку – телеграфу та телефону, формування підрозділу власних кореспондентів у провінційних містах дозволяло столичній і губернській пресі оперативно реагувати та висвітлювати якщо й не усебічно, то хоча б найбільш помітні прояви культурного життя й міської правобережної глибинки. Набула поширення практика передруку матеріалів губернської преси у столичних виданнях, і навпаки – столичної в губернській періодиці. Траплялося, що розміщені газетні матеріали викликали полеміку між кореспондентами, які ту саму інформацію подавали під різними кутами зору. Подібне у 1908–1910 рр. спостерігалось в процесі обговорення перших кроків діяльності музею сільськогосподарського товариства у Рівному, до якого підключились польськомовне видання «Dziennik Kijowski» (Київ), «Вольнь», «Жизнь Вольни» (Житомир), «Новое время», «Известия Императорской археологической комиссии» (С.-Петербург) [25, с. 11–15].

Приміром у «Киевском слове» оперативна інформація про повітові міста та містечка Правобережжя найчастіше подавалася під рубриками «Местная жизнь», «Нам пишут», а в іншому популярному київському виданні – «Жизнь и искусство», – у відділах «Областные вести», «От наших корреспондентов». У неофіційних частинах «Губернских ведомостей» започатковувалися рубрики «Из деятельности городских дум». Користувалися попитом й історико-краєзнавчі матеріали про повітові міста та містечка, з історії провінційних навчальних закладів, релігійних осередків (монастирів, храмів), які публікувалися в губернській пресі.

Без перебільшення столичну і губернську пресу можемо зарахувати до засобів, які формували усвідомлення містянами своєї приналежності до спільного культурного імперського простору й водночас до культурного доквілля правобережних губерній та їхніх міст. Поширення такого роду друкованої продукції та ознайомлення з її змістом породжувало численні людські взаємини,

пришвидшувало обмін інформацією між містянами, формувало вертикальні культурні зв'язки між столичними центрами імперії та її південно-західною периферією, якою виступала міська провінційна правобережна глибинка.

Підкреслимо, що на початку ХХ ст. інформаційний простір окремих повітових міст та поодиноких містечок наповнюється ще й місцевими пресовими видання – газетами, журналами, бюлетенями, календарями, що може розглядатися як культурний феномен, породжений наслідками Революції 1905 року. У першу чергу це стосувалося газет як найбільш поширеного виду місцевої друкованої продукції – аркушевого видання встановленого формату, основним функціональним призначенням якого було оперативне відображення поточних подій суспільного, наукового, культурного значення. Зазвичай в газетах поміж різних видів публікацій переважали інформаційні та аналітичні жанри, причому переваги надавались первинній інформації, оригінальним творам, і на відміну від журналів, тогочасні газетні видання ще мало використовували ілюстрації.

Фіксуються поодинокі випадки, коли у повітових містах газети короткочасно випускалися до 1905 року: у краєзнавчій літературі є згадки про бердичівські російськомовні видання та мовою їдиш (останніх чотири найменування) [20, с. 4, 33]. У 1904–1905 рр. в Умані виходив «Уманский листок объявлений» [26, с. 526]. Поширення такої культурної новації стимулювалося задекларованими височайшим Маніфестом 17 жовтня 1905 р. громадянськими свободами для населення – совісті, слова й зібрань, а також «Временными правилами о повременных изданиях», затвердженими владою 26 листопада 1905 року, потому доповнених 26 квітня 1906 р.

Утвердження в міському інформаційному просторі місцевих газет значною мірою пов'язувалося з надіями на успіх цих комерційних проектів, який залежав і від наявності друкарської бази у містах, і здатності редакторів та видавців швидко реагувати на інформаційні запити населення, й водночас уміння газетярів взаємодіяти із органами влади різних рівнів, а в разі необхідності, йти із нею на певні компроміси, з тим, щоб їх видання не припинили існування. Зауважимо, що як і при звичаювання містян до регулярного газетного читання, здобуття досвіду газетярської праці вимагало певного часу, успішних взірців до наслідування.

Упродовж 1906–1914 рр. провінційні газети стали ознакою культурного повсякдення майже половини повітових міст Волинської (Володимир-Волинський, Дубно, Ковель, Кременець, Рівне, до того ж ще й містечка Почаєва), Київської (Бердичів, Канів, Радомишль, Умань, Черкаси) та Подільської (Балта, Вінниця, Літин, Могилів-Подільський, Ольгопіль, Проскурів) губерній. Різні за цільовим і читацьким призначенням, періодичністю, тривалістю поширення, накладом, вони формували міський культурно-інформаційний простір. Зауважимо, що максимально наближаючи інформацію як загальнодержавного виміру, так і місцевого значення до пересічного мешканця повітового міста, у висвітленні подій вони віддавали перевагу усе ж місцевій хроніці, про що детальніше трохи згодом.

Підсумовуючи викладений матеріал, зазначимо, що місцева газетна й журнальна періодика у 1906–1914 рр. вже була присутня в інформаційному просторі повітових міст Правобережної України й додавала до ритму міського культурного життя відчутної динаміки. Завдяки провінційній місцевій пресі на початку ХХ ст. суттєво розширилась поінформованість містян про життя країни, регіону, їхнього міста. Разом із посталою низкою нових громадських товариств після Революції 1905 року, місцеві газети і журнали виступили важливим елементом формування громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Андерсон Бенедикт. Воображаемые сообщества. Размышления об истоках и распространении национализма. Перевод с англ. В. Г. Николаева / Бенедикт Андерсон. – М. : Канон-Пресс-Ц, Кучково поле, 2001. – 288 с.
2. Бриллиг Г. Воспоминания о реальном училище / Г. Бриллиг // Вінниця у спогадах: у 3 т. Т. 1. ХІХ – початок ХХ ст. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – С. 377–639.
3. Весь Юго-Западный край. Издание Юго-Западного Отделения Российской Экспортной Палаты. – К. : Типография и писчебумажный магазин А. И. Гросмана, 1913. – 1094 с.
4. Вся Винница: Литературно-художественный календарь-справочник и адресная книга на 1911 год. – Винница : Издание Е. А. Рехлиса и Н. А. Павлушкова, 1911. – 120 с.
5. Галькевич Т. А. Ілюстрована листівка початку ХХ ст. як предмет епохи (Київ на ілюстрованих поштівках) / Т. А. Галькевич // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація: Наукові праці НБУВ. Випуск 1 / Редкол. : О. О. Онищенко та ін. – К., 1998. – С. 134–136.
6. Дергачева Л. Д. Периодическая печать / Л. Д. Дергачева // Очерки русской культуры XIX века. Т. 3. Культурный потенциал общества. – М. : Издательство Московского университета, 2001. – С. 444–512.
7. Державний архів Вінницької області, ф. 508, оп. 1, спр. 9, арк. 146.
8. Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф. 3, оп. 1, спр. 25.

9. ДАВО, ф. 491, оп. 1, спр. 6.
10. ДАВО, ф. 491, оп. 1, спр. 22.
11. Добржанський С. Губернські міста Правобережної України: порівняльний аналіз розвитку в другій половині XIX – на початку XX ст. // *Краєзнавство. Наук. журнал.* – 2017. – № 1/2. – С. 169–174.
12. Добржанський С. О. Міста Правобережної України: статистика та особливості розвитку (друга половина XIX – початок XX ст.) // *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* Зб. наук. праць / Голов. ред. О. П. Реєнт. – К. : Інститут історії України, 2016. – Вип. 26. – С. 57–67.
13. Єсюнін С. М. Міста Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст. : монографія. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2015. – 336 с.
14. Захарьин (Якунин) И. Р. Мировой суд в Подолии (Из записок и воспоминаний мирового судьи) / И. Р. Захарьин (Якунин) // *Русская старина.* – 1897. – Т. 89. – Кн. 2. – С. 281–315.
15. Каталог дореволюційних газет, що видавалися на Україні (1822–1916). Публікація фонду ЦНБ АН УРСР / склали : О. М. Пузирьова (кер. роботи), О. О. Дмитрієв, Ю. М. Довгаленко. – К., 1971. – 184 с.
16. Карліна О. Соціальна структура населення міст і містечок Волинської губернії наприкінці XVIII ст. // *Соціум. Альманах соціальної історії.* – 2013. – Вип. 10. – С. 97–114.
17. Кароєва Т. Р. Провінція у галактиці Гутенберга: книжкова культура подолян другої половини XIX – початку XX ст. : монографія / Т. Р. Кароєва. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 472 с.
18. Кошман Л. В. Город и городская жизнь в России XIX столетия: Социальные и культурные аспекты / Л. В. Кошман. – М. : РОССПЭН, 2008. – 448 с.
19. Лановий І. Вінниця на поштових листівках початку XX століття / І. Лановий // *Міста і містечка Поділля від доби Середньовіччя до початку XX ст. : матеріали наук. конф. 24 верес. 2015 р. / Вінниц. обл. краєзн. музей.* – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – С. 530–543.
20. Мартинюк М. В. Преса Бердичева в контексті подій XIX–XXI ст. / М. В. Мартинюк. – Житомир : Видавництво «Волинь», 2008. – 48 с.
21. Міста і містечка Поділля від доби Середньовіччя до початку XX ст. : матеріали наук. конф. 24–25 верес. 2015 р. / Вінниц. обл. краєзн. музей. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – 640 с.
22. Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. праць. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – С. 438–525.
23. Прищеп О. Культурний побут міських жителів Правобережної України у звітах губернаторів (друга половина XIX – початок XX ст.) / О. Прищеп // *Джерела локальної історії. Культурний побут городян XVIII – першої половини XX ст. Збірник наукових праць / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.* – Київ, 2013. – С. 243–263.
24. Прищеп О. П. Міста Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. – Рівне: ПП ДМ, 2010. – 287 с.
25. Прищеп О. П. Періодичні видання початку XX ст. про діяльність музею Рівненського сільськогосподарського товариства / О. П. Прищеп // *Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею.* – Вип. IV. – Рівне : Волинські обереги, 2006. – С. 11–15.
26. Российская национальная библиотека. Газеты дореволюционной России. 1703–1917. Каталог / сост. : Т. В. Акопян и др.; ред. : Т. В. Акопян, М. А. Луковская. – СПб. : Российская национальная библиотека, 2007. – 592 с.
27. Список населенных мест Киевской губернии. – К. : Издание Киевского губернского статистического комитета, 1900. – 1896 с.
28. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України), ф. 442, оп. 528, спр. 407.
29. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 538, спр. 202.
30. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 544, спр. 292.
31. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 665, спр. 77.
32. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 665, спр. 223.
33. ЦДІАК України, ф. 442, оп. 861, спр. 307.
34. Чугаев А. В. Описание и справочная книга Черкасского уезда Киевской губернии: Издание Черкасской уездной управы по делам земского хозяйства / А. В. Чугаев. – Черкассы: Типография Х. Д. Раздольского, 1911. – 175 с.
35. Яцюк В. Не забудьте пом'янути... Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури 1890–1940 / В. Яцюк. – К. : Вид-во «Криниця», 2004. – 488 с.

References

1. Anderson Benedikt. Voobrazhaemye soobshchestva. Razmyshleniya ob istokakh i rasprostraneniі natsionalizma. Perevod s angl. V. G. Nikolaeva / Benedikt Anderson. – М.: Kanon-Press-Ts, Kuchkovo pole, 2001. – 288 s.

2. Brillig G. Vospominaniya o realnom uchilishche / G. Brillig // Vinnitsya u spogadakh: u 3 t. T. 1. XIX – pochatok XX st. – Kirovograd: Imeks-LTD, 2013. – S. 377–639.
3. Ves Yugo-Zapadnyy kray. Izdanie Yugo-Zapadnogo Otdeleniya Rossiyskoy Eksportnoy Palaty. – K. : Tipografiya i pischebumazhnyy magazin A. I. Grosmana, 1913. –1094 s.
4. Vsyia Vinnitsa: Literaturno-khudozhestvennyy kalendar-spravochnik i adresnaya kniga na 1911 god. – Vinnitsa : Izdanie Ye. A. Rekhliisa i N. A. Pavlushkova, 1911. – 120 s.
5. Halkevych T. A. Iliustrovana lystivka pochatku XX st. yak predmet epokhy (Kyiv na iliustrovanykh poshtivkakh) / T. A. Halkevych // Biblioteka. Nauka. Kultura. Informatsiia: Naukovi pratsi NBUV. Vypusk 1 / Redkol. : O. O. Onyshchenko ta in. – K., 1998. – S. 134–136.
6. Dergacheva L. D. Periodicheskaya pechat / L. D. Dergacheva // Ocherki russkoy kultury XIX veka. T. 3. Kulturnyy potentsial obshchestva. – M. : Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2001. – S. 444–512.
7. Dobrzhanskyi S. Hubernski mista Pravoberezhnoi Ukrainy: porivnialnyi analiz rozvytku v druhiy polovyni XIX – na pochatku XX st. // Kraieznavstvo. Nauk. zhurnal. – 2017. – № 1/2. – S. 169–174.
8. Dobrzhanskyi S. O. Mista Pravoberezhnoi Ukrainy: statystyka ta osoblyvosti rozvytku (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) // Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. Zb. nauk. prats / Holov. red. O. P. Reient. – K. : Instytut istorii Ukrainy, 2016. – Vyp. 26. – S. 57–67.
9. Yesiunin S. M. Mista Podilskoï hubernii u druhiy polovyni XIX – na pochatku XX st. : monohrafiia. Khmelnytskyi : FOP Melnyk A. A., 2015. – 336 s.
10. Zakharin (Yakunin) I. R. Mirovoy sud v Podolii (Iz zapisok i vospominaniy mirovogo sudi) / I. R. Zakharin (Yakunin) // Russkaya starina. – 1897. – T. 89. – Kn. 2. – S. 281–315.
11. Kataloh dorevoliutsiinykh hazet, shcho vydavalysia na Ukraini (1822–1916). Publikatsiia fondu TsNB AN URSR / sklaly : O. M. Puzyrova (ker. roboty), O. O. Dmytriiev, Yu. M. Dovhalenko. – K., 1971. – 184 s.
12. Karlina O. Sotsialna struktura naseleunia mist i mistechok Volynskoi hubernii naprykintsi XVIII st. // Sotsium. Almanakh sotsialnoi istorii. – 2013. – Vyp. 10. – S. 97–114.
13. Karoieva T. R. Provintsiia u halaktytsi Hutemberha: knyzhkova kultura podolian druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. : monohrafiia / T. R. Karoieva. – Vinnytsia : TOV «Nilan-LTD», 2014. – 472 s.
14. Koshman L. V. Gorod i gorodskaya zhizn v Rossii XIX stoletiya: Sotsialnye i kulturnye aspekty / L. V. Koshman. – M.: ROSSPEN, 2008. – 448 s.
15. Lanovyi I. Vinnytsia na poshtovykh lystivkakh pochatku XX stolittia / I. Lanovyi // Mista i mistechka Podillia vid doby Serednovichchia do pochatku XX st. : materialy nauk. konf. 24 veres. 2015 r. / Vinnyts. obl. kraiezn. muzei. – Vinnytsia : Nilan-LTD, 2016. – S. 530–543.
16. Martyniuk M. V. Presa Berdycheva v konteksti podii XIX–XXI st. / M. V. Martyniuk. – Zhytomyr : Vydavnytstvo «Volyn», 2008. – 48 s.
17. Mista i mistechka Podillia vid doby Serednovichchia do pochatku XX st. : materialy nauk. konf. 24–25 veres. 2015 r. / Vinnyts. obl. kraiezn. muzei. Vinnytsia : Nilan-LTD, 2016. – 640 s.
18. Modernizatsiini protsesy na Volyni v XIX – na pochatku XX stolittia : zb. nauk. prats. – Lutsk : Vezha-Druk, 2018. – S. 438–525.
19. Pryshchepa O. Kulturnyi pobut miskykh zhyteliv Pravoberezhnoi Ukrainy u zvitakh hubernatoriv (druha polovyna XIX – pochatok XX st.) / O. Pryshchepa // Dzherela lokalnoi istorii. Kulturnyi pobut horodian XVIII – pershoi polovyny XX st. Zbirnyk naukovykh prats / Instytut ukrainskoi arkheohrafii ta dzhereloznavstva im. M. S. Hrushevskoho NAN Ukrainy. – Kyiv, 2013. – S. 243–263.
20. Pryshchepa O. P. Mista Volyni u druhiy polovyni XIX – na pochatku XX st. – Rivne : PP DM, 2010. – 287 s.
21. Pryshchepa O. P. Periodychni vydannia pochatku XX st. pro diialnist muzeiu Rivnenskoho silskohospodarskoho tovarystva / O. P. Pryshchepa // Naukovi zapysky Rivnenskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu. – Vyp. IV. – Rivne : Volynski oberehy, 2006. – S. 11–15.
22. Rossiyskaya natsionalnaya biblioteka. Gazety dorevolutsionnoy Rossii. 1703–1917. Katalog / sost: T. V. Akopyan i dr.; red. : T. V. Akopyan, M. A. Lukovskaya. – SPb. : Rossiyskaya natsionalnaya biblioteka, 2007. – 592 s.
23. Spisok naseleennykh mest Kievskoy gubernii. – K. : Izdanie Kievskogo gubernskogo statisticheskogo komiteta, 1900. – 1896 s.
24. Yatsiuk V. Ne zabudte pomianuty... Shevchenkivska lystivka yak pamiatka istorii ta kultury 1890–1940 / V. Yatsiuk. – K. : Vyd-vo «Krynytsia», 2004. – 488 s.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Федоришин Микола

ПІВНІЧНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО КНЯЗІВСТВА
У СЕРЕДИНІ XII СТОЛІТТЯ 3

Паславська Наталія

КЕРІВНИЦТВО КРАВЕЦЬКОЇ КОРПОРАЦІЇ ЛЬВОВА В XVI-XVIII СТ.:
ЦЕХМІСТРИ, СТОЛОВІ ТА СТАРШІ МАЙСТРИ 8

Смерека Богдан

ВОЛОЦА – ЛУЦА – КОРИТКІВ: ДО ІСТОРІЇ ДВОХ НЕВДАЛИХ ЛОКАЦІЙ
ОДНОГО МІСТЕЧКА В ПЕРЕМИШЛЬСЬКІЙ ЗЕМЛІ В XVII СТ. 12

Гурбик Андрій

КОЗАЦЬКА ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ
РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНО- КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН 21

Шеретюк Руслана, Стоколос Надія

МІСІОНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ ЧЕРНЕЧИХ ОРДЕНІВ
НА ТЕРЕНАХ ВОЛИНИ (XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.):
СУТНІСТЬ, СПРЯМОВАНІСТЬ, НАСЛІДКИ 27

Візітів Юлія, Рогожина Катерина

ВИБРАНІ ОСОБИСТОСТІ: УКРАЇНСЬКІ КАРТВЕЛІ ДОБИ РОМАНТИЗМУ
(XVIII–XIX СТОЛІТТЯ) 33

Мартинчук Світлана

КУСТАРНЕ ВИРОБНИЦТВО ВОЛИНИ КІНЦЯ XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТ. 39

Самчук Тарас

МУЗИЧНІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ
СВ. ВОЛОДИМИРА (1834–1863) 47

Проців Олег

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВЕДЕННЯ РАКІВ У ГАЛИЧИНІ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 52

Левчук Ірина

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТ. 57

Прищепя Олена

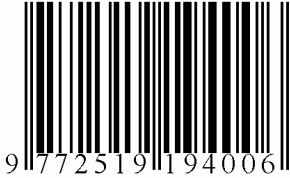
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ В ПРИШВИДШЕННІ ТЕМПІВ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ
ПОВІТОВИХ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ
(КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТ.) 62

Галуха Любов РОЗВИТОК ЧОРНОСОТЕННОГО РУХУ НА ВОЛИНІ 1905–1914 рр.: РЕСУРСНИЙ АСПЕКТ	69
Давидюк Руслана, Микитюк Тетяна «ПОВОРОТНИЦТВО» ДО РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ: РОЛЬ БІЛЬШОВИЦЬКОГО ФАКТОРА	74
Бородинська Ліна ВНЕСОК ВОЛОДИМИРА МАРЦИНКОВСЬКОГО У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ СПІЛЬНОТ	82
Павлова Олександра «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ» КИЇВСЬКИЙ УКРІПЛЕНИЙ РАЙОН. ЛІНІЇ УКРІПЛЕНЬ КИЄВА, СТВОРЕНИХ 1929–1941 РОКАХ	88
Карпуніна Тетяна, Одарчук Тетяна УКРАЇНА В ПЛАНАХ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	91
Малежик Дмитро ДІЯЛЬНІСТЬ ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ІЗ РОЗВ’ЯЗАННЯ МОВНОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР У 1960-х рр.	101
Грубінко Андрій ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	105
Ліннік Юрій МОДЕЛЬ СПІВІСНУВАННЯ АВТОКЕФАЛЬНИХ ЦЕРКОВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)	110
Томчук Любов ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНКИ В КУЛЬТУРІ	113
РОЗДІЛ 2.	
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ	
Озимчук Олег СТРАТЕГІЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ У ФРАНЦІЮ (1346-1347) АНГЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ ЕДУАРДА III	117
Константинов Валентин СИТУАЦІЯ МОЛДАВСЬКОГО КНЯЖЕСТВА В КОНЦЕ 1615 НАЧАЛЕ 1616 ГОДА	123
Ціватий Вячеслав ВЕСТФАЛЬСЬКИЙ ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ФІНАЛ ТРИДЦЯТИЛІТНЬОЇ ВІЙНИ (1618–1648): ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	127

Кукса Александр БЕЛАРУСЬ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ П. СКОРОПАДСКОГО	135
Щавлінський Микола БІЛОРУСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА І РОЗВИТОК БІЛОРУСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В 1918 РОЦІ	138
Хахула Любомир 1918 РІК В УКРАЇНІ З ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ (1989–2015)	143
Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна КОРАН ТА ЕТИЧНІ ПРИПИСИ ІСЛАМУ	148
Срібняк Ігор ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВІЙСЬКОВИХ ІНВАЛІДІВ УНР У ПОЛЬЩІ: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕБІГ КОНФЛІКТУ МІЖ ЦЕНТРАЛЬНИМ ПРАВЛІННЯМ ТА ТАБОРОВИМИ ФІЛІЯМИ (1923 р.)	152
Науменко Олена РЕПАТРІАЦІЯ ГРОМАДЯН СРСР З ТАБОРІВ DPs: НАПРАЦЮВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД (1944–1946 рр)	157
Опанасюк Тетяна РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОГО ОПОЗИЦІЙНОГО РУХУ В РОСІЇ (КІНЕЦЬ 1989 – ПОЧАТОК 1991 рр.)	162
Панченко Андрій ПАРТІЇ, «ВИСІВ У ПОВІТРІ» НА ПОРОЗІ ОДНОПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ БССР	167
Мартинчук Інна РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ (НА ПРИКЛАДІ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)	171
Олюнина Ирина РАЗВИТИЕ ЭТНОГРАФИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В ПРИГРАНИЧНЫХ РАЙОНАХ БЕЛАРУСИ И УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	179
Сєвєрова Ольга, Биков Александр ВИТОКИ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ІСТОРИЧНОГО МІФУ	182
Санжаревський Олег ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ В КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	186
РОЗДІЛ 3.	
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Прищєна Богдан ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВА МІСТА РІВНОГО У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІ – НА ПОЧАТКУ ХVІІ СТ.	191

<i>Антипчук Надія</i> МАЛОДОСЛІДЖЕНИЙ КРАЙ В ІСТОРІЇ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ	204
<i>Михальчук Роман</i> ПРОДАЖ МАЙНА ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ В КОСТОПІЛЬСЬКИЙ МІСЬКІЙ УПРАВІ	209
<i>Алексійчук Лариса</i> САНІТАРНИЙ ПУНКТ / ШПИТАЛЬ ВОЄННОЇ ОКРУГИ «ЗАГРАВА» У СЕЛІ ТИННЕ НА САРНЕНЩИНІ	214
<i>Данильчук Віталіна</i> ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У МІСТІ РІВНЕ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ	219
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ	
<i>Блануца Андрій</i> ПЕРЕЯСЛАВСЬКА ЗЕМЛЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVI: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	226
РОЗДІЛ 5. РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ	
<i>Шеретюк Валерій</i> ПОГЛЯД УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ФЕНОМЕН «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» 1968 р. (Рец.: Криза комуністичної системи в Чехословаччині: «Празька весна» 1968 р. та утвердження режиму «нормалізації»: монографія / Р. М. Постоловський, І. О. Десятничук, А. В. Слесаренко, І. В. Філіпчук; за ред. Р. М. Постоловського. – Рівне: Видавець О.Зень, 2018. – 240 с.: іл.)	234

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2018 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Замовлення № 226/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. – Вип. 30. – Рівне, 2018. – 241 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018